

Nová lokalita *Groenlandia densa* (L.) Fourn. na Slovensku

New locality of *Groenlandia densa* in Slovakia

STANISLAV DAVID & ĽUBOŠ HALADA

Ústav krajinnej ekológie SAV, pobočka Nitra, Akademická 2, 949 01 Nitra

Groenlandia densa is listed as an endangered and rare species in the Red Book of Slovakia. The authors recorded its second locality in middle of the village Dechtice, in the brook Blava (W Slovakia, Trnavská pahorkatina Hills). In 2001 viable population of *G. densa* was recorded here.

Groenlandia densa (čes. rdestice hustolistá, slov. červenačka hustolistá; syn. *Potamogeton densus* L.) je vodní euhydatofyt, submerzní rdestovitá rostlina (*Potamogetonaceae*) s plazivým oddenkem. Z něho vyrůstá tenká, větvená, hustě listnatá lodyha. Nápadné jsou vejčité až kopinaté poloobjímavé vstříčné listy. Druh má subatlantické až evrosijské rozšíření na biotopech chladných, tekoucích vod kanálů a potoků s písčitým až kamenitým dnem (Dostál 1989). Ořaheľová (1998) uvádí i přezimování v limózních podmínkách.

Na Slovensku nebyla rdestice ani v minulosti hojněji rozšířeným druhem. K nejstarším patří údaje o výskytu druhu od S. Lumnitzera a S. Endlichera z let 1791 a 1830 od obce Rusovce (cit. in Kocianová 2000). Málo známý je údaj Reussa (1853) o výskytu rdestice u Bratislavy (ostrov Pötschen). Dostál (1989) k výskytu druhu na Slovensku uvádí poznámku: „kdysi v okolí Bratislavy“. Bohaté populace druhu u Gabčíkova (Slané jazero) a Trstená na Ostrove zanikly při výstavbě vodního díla Gabčíkovo. Pokus o transfer na náhradní lokalitu nebyl úspěšný (Ořaheľová 1998). O to překvapující bylo spontánní osídlení průsakového kanálu Hrušovské zdrže u Bratislavy, zjištěné v roce 1996. Tyto lokality pravostranného průsakového kanálu Šulany – Horný Bar, Bodíky a Gabčíkovo a Hrušovského kanálu (Bratislava – Rovinka) jsou uvedené v Červené knize Slovenské a České republiky (Ořaheľová & Maglocký 1999).

Faktory ústupu až zániku populací rdestice jsou zvyšování eutrofizace vodního prostředí, přirozená sukcese, regulace a přímé ničení stanovišť. Byly (a jsou) hlavní příčinou ústupu až vyhubení stenoekní rdestice v celém areálu výskytu. Ve Slovenské republice je podle Ferákové et al. (2001) rdestice zařazená do kategorie EN (ohrožený druh). V České republice je druh kriticky ohrožený (CR), evidovaný je v červených seznamech evropských států (Ořaheľová 1998; Ořaheľová & Maglocký 1999). Podle vyhlášky 93/1999 Z.z.

je rdestice zařazená do kategorie „c“ (kriticky ohrožený druh zařazený mezi zákonem chráněné druhy slovenské flóry). Aktuální výskyt rdestice hustolisté na Slovensku, autekologie, faktory ohrožení a zásady ochrany jsou zpracované v Programu záchrany uvedeného druhu (Kocianová 2000).

Synekologickou charakteristiku společenstva s rdesticí hustolistou zpracovala Ořaheľová (1995). Společenstvo *Groenlandietum densae* Segal 1965 bylo zaznamenáno (22. 6. 1988) v odvodňovacím kanálu u Gabčíkova s chladnou, mírně eutrofní vodou houbky 0, 7 m (pH 7, 1 – 8, 1). Dominantní rdestice se vyskytovala na lokalitě spolu s *Potamogeton perfoliatus*, *P. pectinatus*, *P. pusillus* a *Zannichellia palustris*. Na lokalitě průsakového kanálu Hrušovské zdrže přistupují druhy *Batrachium trichophyllum*, *Potamogeton crispus* a *Myriophyllum verticillatum* (Ořaheľová 1995).

Nová lokalita *Groenlandia densa*

Dosud známé lokality *Groenlandia densa* byly jen v Podunajské rovině. Novou lokalitu v Trnavské pahorkatině, která je podcelkem Podunajské pahorkatiny, zjistili autoři v roce 2001 v obci Dechtice (potok Blava). Při inventarizaci hydrofyt byla zjištěna bohatá populace druhu čeledi rdestovitých, určeného jako *G. densa* (leg. S. David, L. Halada). Neporušený stav lokality a populace druhu byl ověřen na jaře 2002.

Popis lokality: Dechtice – střed obce, Trnavská pahorkatina, 178 m n.m., kód kvadrantu středoevropského síťového mapování 7471d, 10 m úsek potoka Blava nad mostem v obci. Šířka toku 6 m, dno zpevněné (brod) se štěrkovitým substrátem, hloubka do 40 cm, rychlost proudu $\pm 0, 4 - 0, 6 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$, pokryvnost *G. densa* 15 %.

Datum floristického zápisu: 9. 11. 2001 – *Groenlandia densa*, *Fontinalis antipyretica*. Mimo proudnice a v bahnitěm sedimentu u břehu: *Sparganium erectum* agg., *Veronica beccabunga*, *Alisma plantago-aquatica*, *Phalaroides arundinacea*, *Myosotis laxiflora*, *Lemna minor*, *Iris pseudacorus*, *Typa angustifolia*, *Epilobium hirsutum*, *Bidens frondosa*, *Lythrum salicaria*, *Caltha palustris* agg., *Carex gracilis*, *Lycopus europaeus*, *Eupatorium cannabinum*, *Persicaria minor* (názvy taxonů jsou podle Marholda & Hindáka ((eds.)1998).

Podle našich pozorování je voda (využívaná pro výše položené rybníční hospodářství) relativně studená, mírně eutrofizovaná. Asi 30 metrový úsek potoka nad i pod mostem má zpevněné břehy bez potřeby případných úprav, populace rdestice je bez aktuálního ohrožení. Při pohybu v porostu docházelo k odlamování lodyh, zplavovaných proudem. Výskyt v potoku Blava pod mostem je však omezen jen na ± 150 m nezastíněný úsek. Relativně velká vzdálenost dosud známého recentního výskytu u Hrušovské zdrže a nalezené lokality je předpokladem nálezů dalších lokalit rdestice na Podunajské nížině.

Poděkování

Autoři děkují RNDr. H. Oťaheľové, CSc. (Botanický ústav SAV, Bratislava) za revizi materiálu *G. densa* a informace o rozšíření a záchraně druhu. Materiál k příspěvku byl získán při terénním průzkumu aktualizace RÚSES okresu Trnava I. etapa, řešeným na ÚKE SAV, Bratislava.

Literatura

- Dostál J., 1989: Nová květena ČSSR 2. Academia, Praha.
- Feráková V., Maglocký Š. & Marhold K.: Červený zoznam papraďorastov a semenných rastlín Slovenska. – In: Baláž D., Marhold K. & Urban P. (eds.), Červený zoznam rastlín a živočíchov Slovenska. – Ochr. Prír., Banská Bystrica, 20 (suppl.): 44 – 77.
- Kocianová E., 2000: Program záchrany pre chránený druh *Groenlandia densa* (L.) Fourr. Syn. *Potamogeton densus* L. červenačka hustolistá, kriticky ohrozený a vzácný druh flóry Slovenskej republiky. – Msc., depon. in MŽP SR.
- Marhold K. & Hindák F. (eds.), 1998: Zoznam nižších a vyšších rastlín Slovenska. VEDA, Bratislava.
- Oťaheľová H., 1995: *Potametea*. – In: Valachovič M. (ed.), Rastlinné spoločenstvá Slovenska – 1. Pionierska vegetácia. Veda, Bratislava, pp. 131 – 179.
- Oťaheľová H., 1998: K aktuálnemu výskytu *Groenlandia densa* (L.) Fourr. na Slovensku. – Bull. Slov. Bot. Spoločn., Bratislava, 20: 107 – 108.
- Oťaheľová H., Maglocký Š., 1999: *Groenlandia densa* (L.) Fourr. – In: Čerovský, J. et al. (eds.), Červená kniha ohrozených a vzácných druhov rastlín a živočíchov SR a ČR 5. Vyššie rastliny, Príroda, Bratislava, p. 174.
- Reuss G., 1853: Května Slovenska. Fr. Lorber, Banská Štiavnica.
- Vyhláška MŽP SR č. 93/1999 Z. z. SR o chránených rastlinách a chránených živočíchoch a o spoločenskom ohodnocovaní chránených rastlín, chránených živočíchov a drevín (Zbierka zákonov SR, čiastka 41, uverejnená 12.5.1999).